Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ 5^{ο}

Μετασχηματίζοντας τις πεποιθήσεις μας για το μετανάστη και το μεταναστευτικό.

- Ομάδα στόχος : εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

ΣΤΟΧΟΙ: Στο τέλος αυτού του μαθήματος θέλουμε οι εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί να :

1. **Ανακαλούν** τα έξι (6) στάδια της μεθόδου.
2. **Ορίζουν** τα σημεία που χρειάζονται να εξεταστούν, **διαμορφώνουν** κριτικά ερωτήματα.
3. **Επιλέγουν** τα έργα τέχνης που θα χρειαστούν σε κάθε ενότητα στην οποία θα χρησιμοποιήσουν τη Μέθοδο αυτή .
4. **Συνδέουν** τα έργα τέχνης με τα κριτικά ερωτήματα
5. **Συζητούν, εκφράζουν άποψη** για ένα έργο τέχνης νιώθοντας ασφαλείς και σίγουροι
6. **Αναγνωρίζουν και διακρίνουν στον εαυτό τους ή έξω από αυτόν** στερεοτυπικές αντιλήψεις σε σχέση με τη Μετανάστευση
7. **Συγκρίνουν** αντιλήψεις και διαπιστώνουν αλλαγή ή οποιαδήποτε μετακίνηση στη διάρκεια της εκπαίδευσης
8. **Εφαρμόζουν** το μοντέλο του Perkins ώστε να πετύχουν κριτική συζήτηση και κατανόηση ενός έργου τέχνης
9. **Αναπτύξουν και εδραιώσουν εμπιστοσύνη στον εαυτό** τους για τη χρησιμοποίηση έργων τέχνης στη μετασχηματιστική μάθηση

- **ΔΙΑΡΚΕΙΑ : τρεις ώρες**
- **Μέσα και υλικά :** Προτζέκτορας, λάπτοπ, λευκός ή μαύρος πίνακας, μαρκαδόροι ή κιμωλία, Flip chart, σελίδες Α4,στυλό, μολύβια, αστεία αυτοκόλλητα ή καρτ ποστάλ .

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

ΤΙΤΛΟΣ : «….θα γίνω κύμα και φωτιά να σ' αγκαλιάσω ξενιτιά»

Νίκος Γκάτσος

ΣΤΑΔΙΟ 1^{ο}

1. Υπάρχει μια σειρά από Smylie στο τραπέζι και οι εκπαιδευόμενοι ενθαρρύνονται να σηκωθούν και να επιλέξουν ένα από αυτά. Στη συνέχεια ένας - ένας αφού συστηθούν , εξηγούν το λόγο που το επέλεξαν.
2. Ένας στο κέντρο. Ξεκινάει μια πρόταση "Να αλλάξει θέση όποιος/α…" και συνεχίζει την πρόταση με κάτι που ισχύει για εκείνον (κάτι που μπορεί να φαίνεται στην εξωτερική εμφάνιση ή δεν φαίνεται αλλά ισχύει). Αν αυτό που ειπώθηκε ισχύει για κάποιον στον κύκλο, πρέπει να αλλάξει θέση με κάποιον άλλον. Καθώς οι θέσεις είναι πάντα μία λιγότερη, αυτός που μένει στο κέντρο χωρίς θέση, συνεχίζει το παιχνίδι.
3. Η δράση εστιάζει σε πιο ειδικά θέματα, που μπορεί να ισχύουν σε μερικό βαθμό π.χ. όποιος έχει υπάρξει ή σκεφτεί ρατσιστικά, όποιος έχει παραβεί με κάποιο τρόπο το νόμο κτλ. Σε αυτή την φάση με μια δυο λέξεις προσδιορίζουμε το λόγο που κάναμε ένα βήμα στον κύκλο. Όσοι δεν έχουν μπει στον κύκλο μπορεί να μπουν και αυτοί στο κύκλο, αν αναγνωρίσουν κάτι που και οι ίδιοι έχουν κάποια στιγμή σκεφτεί ή κάνει.

ΣΤΟΧΟΣ: Να δημιουργηθεί μια οικειότητα μέσα στην ομάδα, να ειπωθούν πράγματα που συνήθως δε βρίσκουμε ευκαιρία να συζητηθούν, να δούμε τι μας ενώνει και τι μας χωρίζει, να δημιουργήσουμε δικά μας όρια και ορισμούς μέσα στην ομάδα, να εξετάσουμε την έννοια του αυτοπροσδιορισμού σήμερα.

4. Να κάνει ένα βήμα μέσα στον κύκλο… όποιος έχει στην οικογένεια του μέλη που έχουν ζήσει σε μέρη που δεν είναι πια Ελλάδα, έχουν γίνει πρόσφατα Ελλάδα, αναγνωρίζουν δυο πατρίδες στο οικογενειακό τους δέντρο. Οι συμμετέχοντες που έκαναν βήμα στον κύκλο καλούνται να πουν την Ιστορία τους στην ομάδα και η ομάδα μπορεί να τους κάνει ερωτήσεις. Όσοι δεν μετακινήθηκαν στον κύκλο, μοιράζονται αν θέλουν επίσης μια ιστορία που, αν και συνέβη μεταξύ ανθρώπων της ίδιας χώρας/περιοχής, εμφάνισε ταξικές, πολιτικές, κοινωνικές ή πολιτισμικές διαφωνίες μεταξύ τους.

ΣΤΟΧΟΣ: Η αφήγηση μιας ιστορία και ο τρόπος που η μνήμη μας την συγκρατεί σα να είναι δική μας (πρωτογενής και δευτερογενής πηγή) (καλό είναι να ειπωθούν τουλάχιστον τέσσερις ιστορίες στην ομάδα με τις ερωτήσεις τους)

ΣΤΑΔΙΟ 2^{ο}

1. Διαμορφώνουμε ομάδες των τεσσάρων για να συζητήσουν τις ιστορίες που άκουσαν. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να ετοιμάσει μικρό κείμενο στο οποίο να σχολιάζεται αλλά και να αναφέρεται περιληπτικά το τι ειπώθηκε και ποιο κλίμα διαμορφώθηκε στην ομάδα. Επίσης επιλέγουν ποιος θα παρουσιάσει τα της ομάδας στην ολομέλεια.
2. Στην Ολομέλεια παρουσιάζουν μια- μια οι ομάδες και γίνεται συζήτηση σχετικά με τα θέματα που προκύπτουν τα οποία και σημειώνονται με μαρκαδόρο στο flip chart. (Εναλλακτικά μπορούν να παραδίδουν κόλλα χαρτιού μεγάλων διαστάσεων με τα βασικά σημεία στα οποία κατέληξαν η οποία να αναρτάται με το όνομα της ομάδας στο κάτω μέρος)

ΣΤΑΔΙΟ 3^{ο}

1. **Ας διαμορφώσουμε τα κριτικά ερωτήματα τα οποία και θα διερευνήσουμε μαζί:**

Με αφορμή όσα σημειώθηκαν στο 2^{ο} Στάδιο αλλά και ό τι άλλο σκέπτονται σχετικά, γίνεται συζήτηση στην ολομέλεια ή επιστρέφουν στις ομάδες των 4 ατόμων και συμφωνούν σε τρία ερωτήματα τα οποία χρειάζονται διερεύνηση. Αν επιλεγεί ο 2^{ος} τρόπος παρουσιάζονται τα ερωτήματα κάθε ομάδας από τον εκπρόσωπο και στη συνέχεια η ολομέλεια καταλήγει στα 3 – 4 επικρατέστερα. Τα ερωτήματα σημειώνονται κάπου που όλοι μπορούν να τα βλέπουν**.**

Εναλλακτικά: Στο 3^{ο} στάδιο μπορεί να γίνει ένα διάλειμμα κατά το οποίο ο εκπαιδευτής μπορεί να διαμορφώσει τα ερωτήματα όπως διαπιστώνει ότι χρειάζεται να συζητηθούν στη συγκεκριμένη ομάδα εκπαιδευομένων και να τα δώσει εκείνος στους εκπαιδευόμενους διαμορφώνοντας ίσως πάνω από τρία για να διαλέξουν.

ΣΤΑΔΙΟ 4ο

1.Ο εκπαιδευτής μπορεί να προτείνει 4 έργα τέχνης και η ομάδα μπορεί να επιλέξει

- **ΕΛΛΗΝΕΣ ΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ (1833)**

Ελαιογραφία, 0,95x1,34μ. Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.

Έλληνες φυγάδες μετά την τραγική καταστροφή της Χίου, την 1η Σεπτεμβρίου 1822. Το έργο δημιουργήθηκε το 1833, έντεκα χρόνια μετά την καταστροφή της Χίου. Αυτό σηματοδοτεί το ευρύτερο ευρωπαϊκό ενδιαφέρον για την ελληνική υπόθεση, ακόμη και μετά τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους. Το ίδιο ιστορικό γεγονός είχε συνταράξει και τον Ευγένιο Ντελακρουά.

…….

- **ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΧΩΡΙΣ ΚΑΝΟΝΕΣ (1982) (απόσπασμα)**

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη

«Ο Βαγγέλης τώρα τελευταία είχε καταλάβει τι θα πει ακριβώς αυτή λέξη. Στα σύνορα την πρωτάκουσε. «Γκάσταρμπάιτερ;» «Για». Δηλαδή μετανάστες. Εντάξει. Μήπως μετανάστες δεν είναι; Τώρα τελευταία, όμως, κατάλαβε πως δεν είναι, αυτός κι οι όμοιοί του, σαν τους μετακινούμενους εργάτες τους Γάλλους, τους Σουηδούς. Αυτός

κι οι όμοιοί του δεν είναι σαν τους μετανάστες που πήγαν στην Αμερική. Εδώ δεν έχουν μόνιμη διαμονή, δεν έχουν μόνιμη εργασία, δεν έχουν πολιτικά δικαιώματα. Είναι οι «γκάσταρμπάιτερ», που σημαίνει αυτοί που έρχονται από το Νότο. Πάει να πει πως είσαι βέβαια άνθρωπος, μα κάτι λιγότερο από τους άλλους ανθρώπους. Είσαι, ας πούμε, και ολίγον άνθρωπος. Είσαι μια καινούρια τάξη, κάτι ανάμεσα σε μηχανή και σε άνθρωπο, κάτι ανάμεσα σε ζώο και σε άνθρωπο, αν αυτό δε σ' ενοχλεί, δηλαδή είσαι «γκάσταρμπάιτερ». Και το Βαγγέλη άρχισε να τον ενοχλεί και πολύ μάλιστα. Ειδικά απ' τη βραδιά που πήγανε να πιούν μια μπίρα, παρέα όπως ήταν τέσσερις πέντε».

- **ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΟΥ ΒΟΡΙΑ.**

Μάνος Χατζηδάκης, Νίκος Γκάτσος

https://www.youtube.com/watch?v=A_p6_PwVrD4

Τ’ αστέρι του βοριά
θα φέρει η ξαστεριά
μα πριν φανεί μέσα από το πέλαγο πανί
θα γίνω κύμα και φωτιά
να σ’ αγκαλιάσω ξενιτιά

Κι εσύ χαμένη μου Πατρίδα μακρινή
θα γίνεις χάδι και πληγή
σαν ξημερώσει σ’ άλλη γη

Τώρα πετώ για της ζωής το πανηγύρι,
Τώρα πετώ για της χαράς μου τη γιορτή

Φεγγάρια μου παλιά
καινούρια μου πουλιά
διώχτε τον ήλιο και τη μέρα απ’ το βουνό
για να με δείτε να περνώ
σαν αστραπή στον ουρανό.

- **Η ΝΑΞΙΩΤΙΣΑ ΜΑΝΑ ΦΕΥΓΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΞΕΝΙΤΙΑ**

φωτογραφία αγνώστου φωτογράφου

…….

είναι πολύ σημαντικό να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη συσχέτιση μεταξύ του έργου τέχνης και της δυσλειτουργικής άποψης, καθώς και στην κρίσιμη ερώτηση που καθορίστηκε στο προηγούμενο στάδιο.

Έργα Τέχνης	**Η σχέση ανάμεσα στο έργο τέχνης και στο ερώτημα - άποψη που έχει επιλεγεί να εξεταστεί**		
	1ο ερώτημα:	**2ο ερώτημα:**	**3ο ερώτημα:**
1ο			
2ο			
3ο			

ΣΤΑΔΙΟ 5^{ο}

Μοντέλο του Perkins (1994):

Η προσέγγιση του έργου τέχνης, σύμφωνα με τον Perkins, ακολουθεί τέσσερεις φάσεις:

α) Στην πρώτη φάση, ο εκπαιδευόμενος καλείται να παρατηρήσει το έργο τέχνης προσεκτικά, αργά, για όσο χρόνο θέλει, χωρίς να το ερμηνεύσει ή να το κρίνει. Ουσιαστικά πρόκειται για τη φάση που δημιουργούνται οι προϋποθέσεις προετοιμασίας του παρατηρητή για την ενεργοποίηση της σκέψης του. Στη συνέχεια του ζητείται να εκφράσει τις πρώτες του επιφανειακές παρατηρήσεις, καθώς και να απαντήσει σε μια σειρά από ερωτήσεις, όπως για παράδειγμα:

- **Ποιες είναι οι πρώτες σκέψεις σας, οι πρώτες αντιδράσεις σας, τα πρώτα συναισθήματά σας, τα πρώτα ερωτήματά σας;**
- **Παρατηρείτε στο έργο τέχνης κάτι ενδιαφέρον;**
- **Τι έχετε ανάγκη να διευκρινιστεί περισσότερο;** (Κόκκος, 2009 α · Μέγα, 2010).

β) Στη δεύτερη φάση οι εκπαιδευόμενοι παρατηρούν το έργο με ανοιχτή σκέψη και δημιουργική διάθεση, χωρίς να αναζητούν ακόμη οριστικά συμπεράσματα. Στο σημείο αυτό απαιτείται από τον παρατηρητή να μη λαμβάνει τίποτα ως δεδομένο, αλλά να επεξεργάζεται όλες τις πιθανές παραμέτρους με μια πιο δημιουργική ματιά. Πιθανές ερωτήσεις σε αυτή τη φάση μπορεί να είναι για παράδειγμα:

- **Υπάρχει ένα γεγονός ή μια «ιστορία», που δεν είχατε δει πριν;**
- **Ποιες εκπλήξεις υπάρχουν στο έργο; (λ.χ. παράξενα αντικείμενα, χρωματικοί συνδυασμοί, ένα στοιχείο «κλειδί», ένταξη των προσώπων στο χώρο, κ.λπ.).**
- **Αναζητήστε το «μήνυμα» του έργου και πιθανούς συμβολισμούς** (Κόκκος, 2009 α · Μέγα, 2010).

γ) Στην τρίτη φάση οι εκπαιδευόμενοι με βάση όσα στοιχεία άντλησαν από τις δύο προαναφερόμενες φάσεις, παρατηρούν το έργο λεπτομερειακά και σε βάθος, εκφράζουν συναισθήματα, εμβαθύνουν, προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις στα ερωτήματά τους, να εξάγουν συμπεράσματα και να διαπιστώσουν τα βαθύτερα νοήματα που κρύβει το εικαστικό έργο, λειτουργώντας κριτικά. Απαντούν σε ερωτήσεις, όπως:

- **Ποια από τα στοιχεία του έργου (τεχνικά ή θεματικά) προσδίδουν σημασίες-βαρύτητες;**

• **Ποιες απαντήσεις δίνετε τώρα στα βασικά ερωτήματα που επεξεργαστήκατε έως εδώ;** (Κόκκος, 2009α).

δ) Τέλος, κατά τη διάρκεια της τέταρτης φάσης, η οποία ουσιαστικά είναι η φάση της ολιστικής παρατήρησης, οι εκπαιδευόμενοι ξαναβλέπουν το έργο συνθετικά, λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία των προηγούμενων φάσεων και αναστοχάζονται σχετικά με αυτό (Κόκκος, 2009 α · Μέγα, 2010).

Η ίδια διαδικασία ακολουθείται σε όλα τα έργα τέχνης που έχουν επιλεγεί για επεξεργασία, ενώ οι ιδέες που προκύπτουν κάθε φορά συσχετίζονται με στοιχεία του προς εξέταση θέματος, ενισχύοντας τον κριτικό στοχασμό γύρω από αυτό. Αντί για την ατομική εργασία των εκπαιδευομένων, η ίδια διεργασία μπορεί να γίνει μέσα από ομάδες, οι οποίες παρουσιάζουν τις ιδέες τους στην ολομέλεια και γίνεται συνθετική αποτίμηση των απόψεων.

ΣΤΑΔΙΟ 6ο

- Οι εκπαιδευόμενοι στις ίδιες ομάδες των 4 ατόμων συνθέτουν σύντομο κείμενο πάνω στην εμπειρία τους κατά τη μελέτη και επεξεργασία των έργων τέχνης και στη συνέχεια παρουσιάζουν στην ολομέλεια (τα κύρια σημεία σε ευμεγέθη σελίδα χαρτιού ώστε να μπορεί να αναρτηθεί)
- Συγκρίνουν το καινούριο κείμενο με εκείνο που είχαν δημιουργήσει κατά το 2ο Στάδιο και σημειώνουν τυχόν αλλαγές, τροποποιήσεις…
- Γίνεται συζήτηση στην ολομέλεια όπου όλες οι ιδέες και οι προτάσσεις που προέκυψαν συντίθενται.(μπορεί να δημιουργηθεί 3η σελίδα)

Τα κείμενα που παρήγαγε η κάθε ομάδα, οι τυχόν αλλαγές που σημειώθηκαν και οι τελικές σκέψεις που προέκυψαν μέσα από τη σύνθεση έχουν καταγραφεί και αναρτώνται στην αίθουσα. (Επίσης οι ομάδες μπορούν να κάνουν ένα μεγάλο κολάζ Στο οποίο να φαίνονται όλες οι απόψεις ατομικές, ομαδικές, ολομελειακές και η σύγκλιση τους ώστε να χαρτογραφηθεί η εμπειρία τους, της μετασχηματίζουσας μάθησης μέσα από τα συγκεκριμένα έργα τέχνης).

Κλείσιμο – αξιολόγηση

Όλοι παίρνουν από ένα Smylie και εξηγούν γιατί το διάλεξαν και πώς νιώθουν μετά τη μαθησιακή αυτή εμπειρία σε σύγκριση με το πώς ένιωθαν στην αρχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Κόκκος, Α. (2009 α). Μετασχηματίζουσα μάθηση μέσα από την αισθητική εμπειρία. *Εισήγηση στο 8th International Transformative Learning Conference,* που διοργανώνει το Columbia University στις Βερμούδες, 18-20/11/2009. Ανακτήθηκε στις 10/10/2018 από http://edu4adults.blogspot.com/2010/03/blog-post_09.html.

- Κόκκος, Α. (2009 β). Ανάπτυξη της δημιουργικότητας μέσα από την επαφή με την τέχνη. *1ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο Τέχνης και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.* Ανακτήθηκε στις 11/10/2018 από http://www.ekke.gr/estia/Cooper/Praktika_Synedrio_Evgenidio/Files/Text_files/II_Kentrikes_Eisigiseis/Kokkos_k_eisigisi.pdf.
- Κόκκος, Α. (2009 γ). *Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία: Θεωρητικό πλαίσιο και μέθοδος εφαρμογής.* Ανακτήθηκε στις 11/10/2018 από http://www.adulteduc.gr/images/mm_aisthitiki_empeiria.pdf.
- Κόκκος, Α. και συνεργάτες (2011): *Εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες*. Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Μέγα, Γ. (2010). Η ορατή σκέψη στην εκπαίδευση ενηλίκων: πρόταση μεθοδολογίας. Στο Δ. Βεργίδης & Α. Κόκκος (επιμ.), *Εκπαίδευση Ενηλίκων, διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ράικου, Α. (2013). *Εκπαίδευση ενηλίκων και τριτοβάθμια εκπαίδευση: διερεύνηση δυνατότητας για ανάπτυξη κριτικού στοχασμού μέσα από την αισθητική εμπειρία σε εκπαιδευομένους εκπαιδευτικούς.* Διδακτορική διατριβή. Πάτρα: Τμήμα επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής στην προσχολική ηλικία (ΤΕΕΑΠΗ), Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Freire, P. (1974). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου.* Αθήνα: Εκδόσεις Ράππα.
- Mezirow, J. και συνεργάτες (2009). *Η μετασχηματίζουσα μάθηση.* Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Perkins, D. (1994): The intelligent eye: learning to think by looking at art. Harvard Graduate School of Education.
- Βιωματικές - θεατρικές ασκήσεις: Σεμινάριο: **«**Τεχνικές θεάτρου και βιωματικής μάθησης στα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες» στα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες» Στα πλαίσια του προγράμματος ***"κι αν ήσουν εσύ;"*** *από το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην εκπαίδευση* *www.theatroedu.gr*